

Institut za razvoj
obrazovanja

FINANCIRANJE VISOKOG OBRAZOVANJA I SOCIJALNA DIMENZIJA: PODACI, ANALIZE I PREPORUKE TEMPUS PROJEKTA “ACCESS”

Ninoslav Šćukanec, izvršni direktor, Institut za razvoj obrazovanja
Okrugli stol: Socijalna dimenzija u visokom obrazovanju i binarni sustav
Zagreb, 12.11.2013.

Sadržaj prezentacije

- 0. O projektu ACCESS**
- 1. Socijalna dimenzija visokog obrazovanja**
- 2. Financiranje visokih učilišta**
- 3. Sustav financijske potpore za studente**
- 4. Okvirna procjena implikacija preporuka za javna izdvajanja za visoko obrazovanje**

1. O PROJEKTU “ACCESS”

Pozadina projekta

- **Politika financiranja** visokog obrazovanja:
 - Više od mehanizma za alokaciju financija
 - Temelj za različite **mehanizme upravljanja**
 - Postizanje nacionalnih **strateških ciljeva**:
 - **socijalna dimenzija**, efikasnost, kvaliteta i dr.
- **TEMPUS Projekt** – 2010 – 2013:
 - *Prema pravednom i transparentnom pristupu visokom obrazovanju u Hrvatskoj* - **ACCESS**
 - **3.5 godine istraživanja** i analiza

Cilj i načela projekta

- **Cilj:** izrada **preporuka** za unapređenje
 - Financiranja visokih učilišta (institucionalno financiranje)
 - Sustava financijskih potpora za studente (studentski standard)
- **Načela:**
 - Preporuke na temelju prikupljenih podataka: ***evidence-based policy making***
 - **Komparativne** analize
 - Uključenost **svih relevantnih dionika**
 - **Europska dimenzija** partnerstva
 - Poštivanje **socijalne dimenzije** visokog obrazovanja

- **Nacionalni koordinator:**
 - Institut za razvoj obrazovanja (IRO)
- **Državna uprava i agencije:**
 - Ministarstvo znanosti obrazovanja i sporta; AZVO
- **Veleučilišta i visoke škole:**
 - Vijeće veleučilišta i visokih škola
- **Sva hrvatska sveučilišta:**
 - Prorektori za financije, nastavu ili studente
- **Javni znanstveni instituti:**
 - Institut za javne financije; Institut za društvena istraživanja
- **Studenti:**
 - Hrvatski studentski zbor

Međunarodna ekspertiza

- **Nizozemska: Centre for Higher Education Policy Studies (CHEPS)**, University of Twente, Jon File
- **Austrija:** Karl-Franzens University Graz, Roberta Maierhofer, PhD
- **Slovenija:** International School for Social and Business Studies, Dušan Lesjak, PhD
- **Mađarska:** Corvinus University Budapest, Centre for International Higher Education Studies, József Temesi, PhD
- **Švedska:** CSN - Swedish Board for Study Support, Carl-Johan Stolt; Gudrun Paulsdottir, Malardalen University

Rezultati: publikacije (hr. + eng.)

- 1) Socijalna i ekonomska slika studentskog života u Hrvatskoj: nacionalno izvješće **istraživanja EUROSTUDENT** za Hrvatsku (2011)
- 2) Hrvatski **sustav financiranja** visokog obrazovanja u europskom kontekstu: komparativna studija (2012)
- 3) Hrvatski **sustav financijskih potpora za studente** u europskom kontekstu: komparativna studija (2013)
- 4) Politika financiranja visokog obrazovanja i socijalna dimenzija u Hrvatskoj: **analize i policy preporuke** (2013)

2. SOCIJALNA DIMENZIJA VISOKOG OBRAZOVANJA

Identificirani izazovi: istraživanje EUROSTUDENT i druge analize

1. **Podzastupljenost** studenata **nižeg socioekonomskog statusa** u visokom obrazovanju
2. Izloženost pojedinih **ranjivih skupina** studenata **većem financijskom opterećenju** za vrijeme studija
3. **Nepovoljniji uvjeti** studiranja kod studenata **stručnih studija** u odnosu na studente sveučilišnih studija

Izdvojeno: financijske potrebe studenata

- **Troškovi studenata:** prosječni troškovi studija i životnih troškova su značajni: **31.500 HRK godišnje.**
- Postoje značajne razlike u troškovima, prema institucionalnim i društvenim karakteristikama studenata, prema njihovim životnim uvjetima, i dr.

+ studenti s djecom	64.000 HRK
+ izvanredni studenti	52.000 HRK
+ studenti nižeg socioekonomskog statusa	42.000 HRK
+ studenti stručnih studija	40.000 HRK
- studenti koji žive s roditeljima	26.000 HRK
- studenti bez plaćanja školarine	24.000 HRK
- studenti u studentskom domu	18.000 HRK

Izdvojeno: financijske potrebe studenata

- **Izvori financiranja:**

- 82% studenta ovisi o obitelji za financiranje studija
- studenti nižeg socioekonomskog statusa češće rade uz studij

3. FINANCIRANJE VISOKIH UČILIŠTA

Identificirani izazovi

- Izazovi u sustavu **školarina**:
 - **Dualni model**: izazov za pravednost
 - **Linearni model** od 2012: visoki stupanj nesigurnosti; u fokusu uspjeh na studiju, bez obzira na socio-ekonomski status
 - **Izvanredni studenti** isključeni iz linearnog modela, uvijek plaćaju: izazov za pravednost
- Izazovi u **alokaciji** financija visokim učilištima:
 - Nedostaci povijesne metode nasuprot ugovornog financiranja ili financiranja na temelju formule

Preporuka 1:

Kreirati **novi sustav školarina** u kojem:

- **Svi studenti ne plaćaju školarine**
- **Svi studenti plaćaju školarine**
 - praćen kvalitetnim sustavom **financijske potpore** za studente kako bi se osigurala socijalna dimenzija

Preporuka 2:

Uspostaviti novi sustav financiranja visokih učilišta koji osigurava:

- **Strateški pristup**

- postizanje **strateških ciljeva sektora** visokog obrazovanja

- **Stabilnost sustava**

- prihvatiti trenutnu **povijesnu alokaciju** kao temeljnu komponentu (*base-funding*) te graditi novi sustav na toj osnovi.

Financiranje visokih učilišta temeljiti na:

- **Broju upisanih** i broju **diplomiranih** studenata
 - grupiranih po **razini**
 - različiti **koeficijenti financiranja** (K) s obzirom na razinu i područje studija

Upisani/diplomirani student u FTE: Visoko učilište A: Godina N					

Preporuka 4:

Državno financiranje temeljiti na **tri instrumenta**:

- **Temeljno financiranje** (*basic funding*):
 - vezano uz broj upisanih studenata
- **Financiranje na temelju postignuća** (*performance-based funding*):
 - vezano uz broj diplomiranih studenata
- **Projektno financiranje** (*project-based funding*):
 - na temelju projektnih prijedloga visokih učilišta
 - u skladu sa strateškim prioritetima razvoja visokog obrazovanja

Primjer: Visoko učilište A

GOD.	Temeljno financiranje	Postignuće	Projektno
1	100% (HRK X milijuna)	-	-
2	93% (HRK X milijuna)	5%	2%
3	86% (HRK X milijuna)	11%	3%
4	78% (HRK X milijuna)	18%	4%
5	70% (HRK X milijuna)	25%	5%

- Prednost predloženog modela:
 - Primjenljiv na bilo koji sustav školarina

Financiranje i socijalna dimenzija VO

- Predloženi model se može unaprijediti kako bi jačao socijalnu dimenziju VO:
 - Financiranje na temelju **postignuća** (*performance*):
 - Studenti iz ugroženih skupina koji diplomiraju vrijede dvostruko prilikom utežavanja (za određivanje broja diplomiranih).
 - **Projektno** financiranje: staviti socijalnu dimenziju VO kao prioritetno područje za financiranje. Primjeri:
 - Projekt kojim se pokreće **program stipendiranja** za ugrožene skupine studenata.
 - Projekt kojim se osigurava **pružanje stručne pomoći** ugroženim skupinama za lakše svladavanje nastavnog gradiva.

4. FINANCIJSKA POTPORA ZA STUDENTE

Mehanizmi financijske potpore

- Velika većina potpore u Hrvatskoj je u obliku **neizravne** financijske potpore (subvencije za prehranu, smještaj, prijevoz; povoljni porezni tretman za studentski rad i dr.)
- **Nacionalne stipendije** prima **tek 6%** studentskog tijela
- **Ne postoji** nacionalni **sustav studentskih kredita** koje jamči i/ili subvencionira država

Izdvajanja za izravnu financijsku potporu

- Cjelokupna izdvajanja za sustav **izravne** financijske potpore za studente u Hrvatskoj (stipendije, zajmovi, porezne olakšice) su **niska** u međunarodnoj usporedbi
- Izdvajanja kao % ukupnih izdvajanja za VO (2009.):
 - > 1,62% (samo nacionalne stipendije)
 - > **+ -10%** (nacionalne, lokalne i regionalne stipendije).
 - **EU prosjek: 16%**
 - Nizozemska, UK: 25%+
 - Norveška: 40%+

Kriteriji za dodjelu financijske potpore

- **Kriterij izvrsnosti** prevladava pri dodjeli izravne i neizravne financijske potpore. Socioekonomski status i financijska potreba su samo djelomično uzeti u obzir.
- Subvencionirana **prehrana je univerzalno dostupna** redovitim studentima, što je **neučinkovita i nepravedna** mjera.
- **Izvanredni** studenti **nemaju pravo** na financijsku potporu.

Preporuka 1:

- **Uspostaviti nacionalni sustav financijske potpore koji je dostupan svim studentima u Republici Hrvatskoj (uključujući i izvanrednim studentima)**
- ... koji je temeljen na izravnoj potpori studentima (kombinirajući stipendije i studentske kredite)
- ... u iznosima koji mogu adekvatno pokriti financijske potrebe studenata.

Preporuka 2:

- **Temeljiti sustav financijske potpore na kriteriju socioekonomskog statusa (ili drugih kriterija za ranjive skupine)**
- ... za utvrđivanje vrste potpore (omjer stipendije i kredita)
- ... i visine potpore.

Preporuka 3:

- **Preispitati adekvatnost sustava neizravnih potpora studentima, u smislu učinkovitosti i pravednosti**
- ... posebice subvencionirana prehrana.

Preporuka 4:

- Razmotriti dva konkretna modela financijske potpore za studente koji se temelje na načelu pravednosti:
 - Sveobuhvatan sustav financijske potpore za studente – **idealni scenarij**
(EU primjeri: Nizozemska, Švedska, Velika Britanija)
 - Potpora ciljana samo najpotrebitijim studentima (nižeg socioekonomskog status) – **minimalni standard**
(EU primjeri: Austrija, Njemačka, Slovenija)

5. OKVIRNA PROCJENA IMPLIKACIJA PREPORUKA ZA JAVNA IZDVAJANJA ZA VO

2 moguća modela financijske potpore za studente

MODELI SUSTAVA FINANCIJSKE POTPORE ZA STUDENTE			
Sveobuhvatan sustav financijske potpore za studente			
Potpore ciljana samo najpotrebitijim studentima (nižeg socioekonomskog statusa)			

3 moguća sustava školarina

MODELI SUSTAVA FINANCIJSKE POTPORE ZA STUDENTE	SUSTAVI ŠKOLARINA		
	Bez školarina (0 HRK)	Školarine za sve (5,000 HRK)	Više školarine za sve (8,800 HRK)
Sveobuhvatan sustav financijske potpore za studente			
Potpore ciljana samo najpotrebitijim studentima (nižeg socioekonomskog statusa)			

= 6 različitih scenarija za trošak sustava financijske potpore i sustava školarina

MODELI SUSTAVA FINANCIJSKE POTPORE ZA STUDENTE	SUSTAVI ŠKOLARINA		
	Bez školarina (0 HRK)	Školarine za sve (5,000 HRK)	Više školarine za sve (8,800 HRK)
Sveobuhvatan sustav financijske potpore za studente	Scenarij 1	Scenarij 2	Scenarij 3
Potpora ciljana samo najpotrebitijim studentima (nižeg socioekonomskog statusa)	Scenarij 4	Scenarij 5	Scenarij 6

Utjecaj svakog scenarija na povećanje javnih izdvajanja za visoko obrazovanje

MODELI SUSTAVA FINANCIJSKE POTPORE ZA STUDENTE	SUSTAVI ŠKOLARINA		
	Bez školarina (0 HRK)	Školarine za sve (5,000 HRK)	Više školarine za sve (8,800 HRK)
Sveobuhvatan sustav financijske potpore za studente	+72%	+51%	+35%
Potpore ciljana samo najpotrebitijim studentima (nižeg socioekonomskog statusa)	+50%	+22%	+1%

<i>Podaci za 2009.</i>	Javna izdvajanja na VO kao % BDP-a
Austrija	1,49%
Hrvatska	0,82%
Njemačka	1,20%
Mađarska	1,02%
Slovenija	1,20%
Švedska	1,82%
<i>EU 27</i>	1,22%
Hrvatska (prema novim scenarijima)	
Scenarij 6. Ciljana potpora; više školarine za sve (<u>povećanje izdvajanja za 1%</u>)	0,83%
Scenarij 5. Ciljana potpora; školarine za sve, (<u>povećanje izdvajanja za 22%</u>)	1,00%
Scenarij 3. Sveobuhvatna potpora; više školarine za sve (<u>povećanje izdvajanja za 35%</u>)	1,11%
Scenarij 4. Ciljana potpora; bez školarina (<u>povećanje izdvajanja za 50%</u>)	1,23%
Scenarij 2. Sveobuhvatna potpora; školarine za sve (<u>povećanje izdvajanja za 51%</u>)	1,24%
Scenarij 1. Sveobuhvatna potpora; bez školarina (<u>povećanje izdvajanja za 72%</u>)	1,41%

Institut za razvoj
obrazovanja

Institut za razvoj
obrazovanja

Preradovićeva 33/I,
10000 Zagreb
Tel: + 385 1 4555 151
Fax: + 385 1 4555 150
Web: www.iro.hr
E-mail: iro@iro.hr